

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 43. årgang Nr. 3/2009

**Marka er vår!
Dølerud
Østmarka naturreservat**

Klimaendringer i Norge 2100 – konsekvenser for Marka

Av Steinar Saghaug

NOU-rapporten «Klima i Norge 2100» ble presentert på en konferanse i sommer. Rapporten er laget på oppdrag fra NOU Klimatilpassing – et offentlig utvalg som utreder samfunnets sårbarhet og tilpassingsbehov som følge av klimaendringer.

FNs klimapanel (IPCC) har aldri vært sikrere på at klimaendringen først og fremst skyldes menneskeskapte utslipp av klimagasser. Ifølge forskerne i klimapanelet har vi så langt bare sett begynnelsen på klimaendringene.

«Dette er en helt unik rapport og et helt nytt grunnlag for å ta fatt i konsekvenser av klimaendringer i Norge,» sa miljøvernminister Erik Solheim da han fikk overrakt rapporten på konferansen.

Hovedfunnene i rapporten for utviklingen de neste hundre år viser at det blir varmere i alle landsdeler og for alle årstider. Årsmiddeltemperaturen i Norge kan forventes å øke med mellom 2,3 og 4,6 grader innen 2100. Størst temperaturøkning forventes i vinterhalvåret.

Det blir mer nedbør i hele landet, mest om vinteren. Snøsesongen blir kortere i hele landet; i lavlandet forventes 2–3 måneders reduksjon mot slutten av århundret. Når det gjelder muligheten for flom og tørke, er det mer usikkerhet.

«Det er liten tvil om at klimaendringene er menneskeskapte. Derfor må CO₂-utslippene halveres innen 2050,» uttalte Gro Harlem Brundtland på et klimaseminar i august 2009 – alternativet er en global katastrofe.

Konsekvensene av klimaendringene gir grunn til stor bekymring for at det om vinteren blir varmere og våtere med mindre snø i Marka. Dette gir vanskeligere driftsforhold i skogen, med press for økt skogsveibygging og større vegetasjonsskader. Kortere skisesong er i seg selv negativt for bruken av Marka, og i tillegg vil det komme krav om mer tilrettelegging, større inngrep og mer bruk av kunstsnøanlegg.

Vegetasjonsendringer og konsekvenser for et variert dyreliv kan også følge av klimaendringer. Mer flått og flere skogbranner er også konsekvenser en nå ser.

På den annen side er Markaloven og en lovfastlagt markagrense et viktig klimatiltak som gir en fjerdedel av landets befolkning godt tilrettelagte friluftsområder i nærheten av der de bor. Det gir kortere reiseavstander og er uttrykk for en bærekraftig politikk.

Vi må alle ta et ansvar nå!

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 37 Haugerud, 0616 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdóttir 95 99 23 49
E-post: helga@ostmarkasvenner.no
Redaksjonskomité: Øyvind Pettersen og Cathrine Søberg

Forsidebilde: Vilt i V. Krokvanndråg
Foto: Lise Henriksen
Grafisk design, repro og trykking: 07 Gruppen AS Oslo
Opplag: 4 200
Frist for stoff til neste nr.: 1. november 2009

Østmarkas Venner inviterer sine medlemmer til:

Guidet høsttur til Lutdalen, Kroktjern, Hauktjern og Sarabråten

Fra Korketrekkeren. Foto: Steinar Saghaug

Lørdag 24. oktober inviterer Østmarkas Venner til ny kulturminnetur i storslått Østmarka-natur. **Lise Henriksen** er guide. Vi starter fra **P-plassen ved Østmarksetra kl. 11.30** og går via Korketrekkeren, Lutdalen og Lutvangen. Flere steder vil vi se på gamle veifar og tufter etter boplasser. Deretter går det bratt opp til Kroktjern og videre på blåmerket sti i vakkert og vilt terreng til Hauktjernskløftene. Hjemturen går via Heftyes vannbasseng til Sarabråten, hvor vi får høre om stedets historie, som går helt tilbake til middelalderen.

Turen er ca. 9 km lang og går i kupert terreng, så vi beregner rundt fire timer. Godt fottøy er nødvendig, samt mat og drikke. Ingen påmelding.

Styret i Østmarkas Venner 2008–2009

Leder: Steinar@Saghaug.no 91 37 22 42

Nestleder: Johan Ellingsen 64 92 80 52

Styremedlemmer:

Nina H. Skramstad 40 84 07 65

Solveig Dalene 90 12 99 85

Varamedlemmer: Christine Sunding 900 13 273

Øyvind Pettersen 22 28 44 78

Stian Dahl 45 01 81 10

Inger Tangen 41 25 66 47

Arild Rambøl 900 78 109

Sekretær og medlemsarkiv: Monica Hoel 94 64 05 84

Regnskap: Kristin Ohnstad 93 40 66 71

E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Statsministeren på Sarabråten

Omkring 700 personer hadde funnet veien inn til Sarabråten den 8.juni. I nydelig vær talte statsminister Jens Stoltenberg til de frammøtte. Hans tale var delt i to. Han hedret de falne og deres kamerater og familier, men benyttet også anledningen til å takke Østmarkas Venner for å ha vært «en viktig og ivrig pådriver» for Markaloven. Eva Diesen talte på vegne av Milorg-jegerne og fortalte blant annet at de gjorde alt det tyskerne sa de ikke skulle gjøre, med sitt eget liv som innsats. Fotograf Espen Bratlie har gitt oss lov til å formidle disse fine bildene fra arrangementet.

HG

Alle foto: Espen Bratlie.

Terje Romdal Diesen til minne

Terje Romdal Diesen var under krigen leder i Milorg-område 13130 i Norge. Det er ni Milorg-jegere fra dette området som har sine navn på bautaen på Sarabråten. Deres pårørende og kamerater reiste minnesmerket i 1946, og la med det grunnlaget for den årlige minnestunden der, som Østmarkas Venner har hatt ansvaret for siden 1987.

Jeg ble kjent med Terje R. Diesen vinteren 1966/67. På det tidspunktet var jeg leder i Bøler Vel og Fellesråd, som ønsket å bli med i det årlige arrangementet ved Milorg-bautaen i Østmarka. Knut Valstad i Milorg-foreningen 13132 anbefalte meg å ta kontakt med Terje R. Diesen. Det ble starten på et samarbeid som har vart i 43 år. Han hadde en vedvarende interesse for minnehøytideligheten og ga mange og gode råd og deltok også selv mange ganger, siste gang for et par år siden. Ved Terje R. Diesens bisettelse takket jeg på egne og Østmarkas Venners vegne for samarbeidet.

Kai Ekanger, leder for Sarabråtenkomitéen i Østmarkas Venner

Markaloven er her!

Lov 6. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner, den såkalte Markaloven, trådte i kraft 1. september.

Markaloven sikrer markagrensens samtidighet som det innføres et generelt forbud mot bygge- og anleggstiltak. Kommunale planvedtak som vedrører Marka må stadfestes av Miljøverndepartementet for å få rettsvirkning etter Plan- og bygningsloven. Områder som på grunn av naturopplevelselsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet, kan med hjemmel i loven vernes som friluftslivsområde.

– Markaloven sikrer Norges viktigste bynære frilufts- og rekreasjonsområde for kommende generasjoner. Loven innebærer et tidsskille i forvaltningen av Marka, sier miljøvernminister Erik Solheim.

Miljøvernministeren var tilstede og markerte ikrafttreddelsen av Markaloven i forbindelse med åpningen av friluftslivets uke ved Sognsvann søndag 6. september. Bildet nedenfor er imidlertid tatt da Solheim markerte loven ved Skullerudstua 2. april i år.

HG

Foto: Helga Gunnarsdóttir.

Marka er vår!

Av Per Kaarmo

Du treffer'n som regel
langs Østmarkas vann...
en litt oppi åra
noe grånende mann.

Han fisker en time
han fisker i to...
men ennå så har'n
ikke merka no'.

Det er turen hit inn
med stillhet og fred...
og vissheten om
at han fortsatt er med.

Ytterst på odden
der står han og fisker...
en sprelsk liten ørret
er det som frister.

Og hvis man skal være
sånn bortimot ærlig...
er det langt fra bestandig
han får no' særlig.

Fordi at ildsjeler
har stått på – og klart...
er Østmarka nå
vel bevart.

Nennsomt han kaster
blant blekker og siv...
men vannet er dødt
uten tegn til liv.

Men spør du om fangsten
sånn litt forsiktig...
så svarer'n at dét
er ikke så viktig.

Det er dem vi skal takke
det er dem vi skal hedre...
så reis hvor du vil
men du får det ikke bedre.

Høst ved et østmarktjern.

Gjeting og slåttetreff på Bøvelstad

Tekst og foto: Johan Ellingsen

Etter to vellykkete arrangementer kan vi nå slå fast at det er blitt tradisjon å arrangere slåttetreff på Bøvelstad! Siste helgen i juni ble ljaene kvasset og det perfekte slåteværet kom som bestilt. Folk kom i kajakker, robåt og til fots, og kl. 12 på lørdag 28. juni gikk startskuddet. Å gå med lja i meterlangt gras er en tung jobb med uvante bevegelser, så etter tre timers slått – med litt instruksjon for nybegynnerne – ble det servert slåttegraut på vollen. De elleve som i år hadde funnet veien til Bøvelstad, fikk en flott helg med slått, bading, slåtteaften og fellestur over Støttumåsen til S. Krokthjærn, med Lise Henriksen som guide, på søndag. Dette arrangementet har virkelig et potensial i seg til å bli noe stort, så når overnattingskapasiteten etter hvert vil bli øket som følge av DNTs istandsetting av hovedhuset, kan vi doble deltakerantallet. Håpet er at det å oppleve det gjenskapte Bøvelstad med restaurerte hus og et ryddet kulturlandskap, skal lokke nye turfolk til denne delen av Østmarka. Vi tror at et levende kulturminne som forteller noe

om livet på et isolert småbruk, er noe som vil slå an – også blant friluftsfolk.

I år hadde slåttegjengen også selskap av seks sauer som tok seg av gras og lauvkratt utenfor vollen. Dugnadsgruppa for Bøvelstad hadde stått på siden i våres med å gjerde inn hele plassen med 500 meter strømgjerde. Den 3. juni ble sauene fra Enebakk sluppet innenfor gjerdet etter å ha gått fra Rausjø og inn. Gjerdet har fungert meget bra og beiteperioden ble forlenget til september. Nærmere 30 personer har vekslet på med å se til sauene. Tilbudet om å ligge på Bøvelstad noen dager for å kombinere gjeting med skogsturer og bading, ble meget populært for flere barnefamilier. Når Bøvelstad nå blir satt i stand som DNT hytte, kan gjeterjobben bli en ekstra attraksjon som trekker folk til denne flotte perlen i hjertet av Østmarka. Til høsten vil gjerdet bli delvis lagt ned på bakken slik at det ikke skal sjenere viltet eller skiløpere.

Flott vårtur langs Ljanselva

Hele 55 medlemmer deltok på en guidet tur langs Ljanselva i mai. Turen var et samarbeid med Miljøprosjekt Ljanselva. Guider på turen var Trine Johnsen og Ida Elisabeth Hvoslef. Du finner en fin bildeserie på våre nettsider www.ostmarkasvenner.no. Bildene er tatt av vårt medlem Knut Sørby, som også er nestleder i Nøklevann Ro- og Padleklubb. Et eksempel på et fint samarbeid mellom tre foreninger!

HG

Foto: Knut Sørby.

Fri ferdsel forbi Holstad gård

I forrige nummer av Nytt fra Østmarka var det en kort omtale av noen av sakene som ble diskutert på årsmøtet. En av dem gjaldt påståtte problemer med adkomsten til Østmarka forbi Holstad gård i Enebakk.

Dette har fått eierne av gården, Lise og Håkon Kjelstrup, til å reagere. De kan fortelle at ingen er blitt nektet å passere over tunet på gården til fots eller på sykkel så lenge de har bodd der. Derfor stiller de seg fullstendig uforstående til påstandene som ble fremsatt på årsmøtet, og ber oss opplyse om at alle turgåere, joggere, syklistene og ridende er hjertelig velkomne til å passere gården på vei inn i Marka.

Vi gleder oss over dette, og håper at denne holdningen etter hvert smitter over på et par andre grunneiere i Enebakk. Samtidig beklager Østmarkas Venner at vi brakte videre et utsagn som viste seg å være usant.

ØP

Skogsparadiset Dølerud

Tekst og foto: Cathrine Søberg

En vakker midtsommerdag følger vi den idyl-
liske seterstien fra Godlia til Dølerud. Den
snor seg mellom myrsøkk og våtmarker og
er omkranset av ballblom, rødmende mark-
jordbær og sommerens kraftfulle vekster. Vi
følger stien videre oppover, den bukker seg

inn mellom furustammer som står som tem-
pelsøyler, og forsvinner bak jungler av løv-
trær, bregner og kratt. Her har store og små
dyr fulgt det samme tråkket år etter år. Vi
møter et usedvanlig rikt og variert skogs-
miljø, som rommer store landskapsmessige
verdier og fine muligheter til naturopplevel-
ser. Den sjeldne arten solblom finnes også
langs stien; den er gul, prestekravelignende
og har en aromatisk duft. Solblom (*Arnica
montana*) er råstoff for mange helseproduk-
ter og har lang tradisjon som medisinsplante.
Jeg blir inntrykksom av å vandre i Østmar-
kas rike urte- og helseapotek – hvilket skatt-
kammer og ressursbank som møter oss i
naturens katedral!

Naturperle i midtsommerlys

Som turguide har vi med legenden og natur-
fotografen Sverre M. Fjelstad, som levende
forteller om veien og stedet farmoren ble
født i 1854. – Det var alltid stas å komme
inn her, nå er turen opplevelsen, sier Fjel-
stad. Vi passerer stemningsfulle skogpartier
på vei til hans barndomsparadis Dølerud
som ligger lunt og bortgjemt til mellom
Dølerudåsen og Spinneren. Her tilbrakte
bestemoren til Fjelstad mange uker hver
eneste sommer for å gjete kuer og sauer i
det frodigste og mest fargerike landskap.
Annenhver dag gikk hun barbert inn til
Christiania med mjølkespann i sommerhal-
våret, 12 kilometer hver vei. Hun holdt seg
i form på denne måten og opparbeidet en
jernhelse som førte til at hun ble 96 år. Hun
fødtse også 12 barn, de fleste her i Østmarka.

*Solblom, som til forveksling likner på gul
prestekrave, trives godt på gammel beitemark.
Her er den fotografert like ved våningshuset på
Dølerud.*

Foto: Sverre M. Fjelstad.

- Her levde bestemor sine beste år og la grunnlaget for sin høye alder og sterke helse, mener Fjelstad.
- Jeg var ikke gamle karen da bestemor gikk bort, men hun rakk å fortelle meg så mangt om Østmarka, fortsetter han inntryksomt.
- Jeg synes det er både underlig og stemningsfullt å tenke på at min egen bestemor

på farssiden ble født her inne. På Dølerud står en eldgammel, tørr bjørk som bestemor har sittet ved – her hadde vi mange, gode samtaler om verdien av urørt natur. Bestemors forhold til naturen smittet over på meg, og her ble grunnlaget lagt for mitt engasjement for Moder Jord. Hun fikk meg interessert i spesielle sider ved dyrelivet her, minnes han.

Fjelstad peker mot Dølerudåsen fra Dølerudsetra hvor hans bestemor var hver sommer i 12–13 uker og gjetet kuer og sauer.

Fjelstads bestemor fortalte at hun så beverdammer i 1860-årene i vassdragene omkring Skjelbreia. Beveren holdt også til ved Svaratoren, i Setertjernbekken, Sølvdoblabekken og Grønmobekken. – Det er fine forhold for beveren i Østmarka fordi vi har en rekke nord-sørgående daler med bekker og vegetasjon som er ideelle for beverens hogst og dambyggerkunst, fastslår Fjelstad. – De som opplever beveren en sen høstkveld med trolsk måneskinn over bevervannet, vil kanskje sende min bestemor en takknemlig tanke. For når alt kommer til alt, var det hennes engasjement som flere år senere fikk meg til å gå inn for utsetting – det vil si tilbakeføring – av bever i Østmarka.

Skogsparadiset

Den gamle plassen Dølerud ligger ensomt til langs blåmerket sti mellom Sandbakken og Østmarkkapellet, og bare et par kilometer fra Godlia ved Enebakkeveien. Opprinnelig var det en husmannsplass under gården Store Li ved Klemetsrud. Den ble solgt i 1910 til Øvre Gjersrud. Navnet har den sannsynligvis fått fordi en dalboer, en døl, engang var bosatt der. Oslo kommune kjøpte Dølerud i 1971, og stedet disponeres i dag av Bøler fritidsklubb.

Dølerudåsen, både øst og vestsiden, er administrativt fredet av Oslo kommune. Den bølgjer opp uten et eneste skjemmende hogstfelt, uten et eneste sår i den store massen av trær i alle nyanser av grønt. Den høye åsen danner en slags lydskjerm mot all støyen fra veier, industri og boområder i vest og nordvest, slik at vi kan sitte i blomsterenga på Dølerud og høre insektene summe. Vi hører måltrosten, svarttrosten og munken juble over sommerens inntogsmarsj. Bokfinken,

samt grå- og svarthvit fluesnapper leker seg på den frodige setervollen. Her er en rik blomstring med mange frodige arter som skogstorknebb, enghumleblom, jonsokblom og ballblom. Småkratt vokser på den gamle setervangen og er tilholdssted for mange insekts- og fuglearter.

– Det er klart at en slik artsrikdom av trær, blomster og urter betyr mye for dyrelivet i Marka; mange dyr oppsøker de gamle vangenene for å få viktig kosttilskudd. Den fine kombinasjonen av kultur- og skoglandskap gjør det ideelt for dyr, fugler og insekter å livnære seg her, sier Fjelstad.

I dalbunnen vokser det frodig ungskog og kratt, mens gammel barskog står tett oppetter dalsidene. Tett, grovstammet granskog kranser i dag sletten og beitemarkene rundt Dølerud. Den vakre plassen som i dag fortoner seg som en gammel seter er omkranset av majestetiske asketrær, osp, rogn, einer, lønn og bjørketrær, og storskogen står tett i dalbunnen. Litt salrygget ligger det vesle våningshuset med tre rom idyllisk til på setervollen. Låven og fjøset brant ned i 1960-årene.

En åpen og lys setervoll møter oss. Her går stien tvers over tunet, og den vakre seteren ga kyr, hester, sau og høner utkomme for dem som levde her. – Det ble også dyrket poteter og høy, og bestemor hadde en frodig kjøkkenhage, sier Fjelstad. – Dyrene gikk og gresset på det artsrike jorden og beiteområdet til langt inn i vårt århundre. Ikke ett husdyr ble tatt av rovdyr her inne. Bestemor gjetet kyr og sauer om dagen og tok dem inn i fjøset om natten. Hun var ikke rovdyrhater, og så viktigheten av å bevare rovdyrstammene og artsmangfoldet, minnes han.

Her er Sverre M. Fjelstad på Dølerud med arden til bestemor som hun brukte i potetåkren og kjøkkenhagen

På midten av 1800-tallet holdt mer enn halvparten av Skandinavias bjørner til i Norge. De var noen tusen, ulvene litt færre. Noen av disse hadde tilhold i Østmarka. – Viss-heten om at det finnes ville dyr øker kvaliteten på Østmarka, sier Fjelstad engasjert. – Det gir meg en viss forsikring om at ikke alt er ødelagt, at noe opprinnelig er ivaretatt. Hvor kommer rovdyrhatet fra? Eventyrene får av og til skylden for å ha innpodet ulvefrykt fra småbarnsalderen av. Men Rødhette er ikke et norsk eventyr. I de norske folkeeventyrene har ulven en beskjeden rolle. Likevel er Norge rovdyrffryktens land, til tross for at vi på våre fremragende rovdyrbiotoper har færre rovdyr enn praktisk talt alle de omtrent 15 europeiske landene der ulv, bjørn og gaupe finnes. Jerven er ellers lite utbredt i Europa. Er det ikke mulig å få til en gje-terordning som andre land har igangsatt med stort hell, undrer Fjelstad. Han erkjenner at rovdyr tar mye sau; rundt 40 000 i året er det normale. – Men mer enn dobbelt så mange forsvinner i løpet av sommeren som følge av sykdom, skader, ulykker eller andre naturlige årsaker. Det er også tankevekkende at nesten 85 000 dyr døde under transport til slakteri i 2007, mener han.

Han er også opptatt av at hunder alltid bør gå i bånd om sommeren. Da er viltets kalver nyfødte og forsvarsløse. Fra midten av mai til slutten av juli er det ekstra viktig å ha hunden i bånd. – Det er mange som innbil-ler seg at de kan styre hundene sine. Men bare få hundeeiere kan det. Hundene er jo rovdyr. Og hunder med jaktinstinkt angri-per hvis de får muligheten. Selv en elgkalv er sjanseløs hvis det kommer en løshund, sier Fjelstad, som er og har vært hundeeier i mer enn 40 år.

Svartkulp og Dølerudåsen

– Seterstiene hører til de viktigste kulturmin-nene vi har i Marka, derfor må de tas vare på, fortsetter Fjelstad engasjert. På setervol-len har elg, rådyr og hare godt beite. Vi fort-setter til Svartkulp på en billedskjønn og sjelfylt sti. Fjelstad viser oss stedet hvor mot-standsbevegelsen bygget et krypinn i ett med naturen, og hvor de hentet nødvendige for-syninger under krigen. Det er knapt rester igjen av det gamle skjulestedet i dag.

Vi vandrer videre og følger Harestien mot Dølerudåsen. Her har Fjelstad sett mye hare i sin ungdom, og den hopper fortsatt omkring her i småkratt og det frodige eng-gresset. – I dette området lå det en gammel koie som jeg hadde mange spektakulære opp-levelser i som tenåring, sier Fjelstad. – Sær-lig når det lynte og tordnet opplevde jeg mye dramatik og spenning her inne. Jeg lengtet mye hit og til Dølerud når jeg satt på skolebenken, og var ikke sen om å komme meg hit med nistepakken når skoledagen var over. På veien passerer vi også stedet hvor Dølerudbakken lå, en hoppbakke anlagt av Klemetsrud IL. Bakken, som var en 50-metersbakke, ligger vest for den blåmer-kede stien, og en diger stenhaug som skulle bremse farten etter nedslaget, ses fortsatt ved stien.

Østmarka bader i midtsommernattens magiske lys denne kvelden – vi går hjem besjelet av Østmarkas skjønnhet idet åssidene skinner gyllent og sola ebber ut.

Stafett gjennom Østmarka

Av Finn Tennøe

Nycomed feirer i år sitt 135 års jubileum under mottoet «135 år for et friskere Norge». Feiringen ble blant annet gjort ved å arrangere en medarbeiderstafett mellom våre to norske fabrikker i Asker og Elverum. Undertegnede fikk ansvar for å stikke ut løypa fra Asker til Lillestrøm. Jeg så en fantastisk mulighet til å fokusere på Østmarka, og 1 (av totalt 56) etapper ble lagt gjennom Østmarka uten at distansen mellom Asker og Elverum ble forlenget for mye. Løypa ble ledet opp Solbergliveien og inn ved Trasop der vi startet vår felles etappe. Vi fulgte lysløypa til Mariholtet og deretter

videre nordover til Nuggerud og Karihaugen der ny veksling fant sted. Stafetten ble gjennomført 21. og 22.8. Etappen ble benyttet til å formidle lokalhistorie der vi syklet, med Sarabråten og Heftye, Hauktjernskløftene med kongemonogram, rester av «skilting» til den gamle Speed-hytta, hoppbakken ved Sleppa, tung tømmerkjøring i Hestehullet etc. Det var en opplevelse for oss begge å kunne benytte Østmarka i en slik spesiell sammenheng, den ene gammel markatraver, den andre førsteregutt i Østmarka. Dette var gøy!

De første tråkk, Finn Tennøe (tv) og Simon B Jensen. Foto: Brita Sangolt.

Minner fra Musehogget ved Halsjøen

Av Jan S. Sørums

Følgende fortelling er fra det Musehogget jeg vanket på i noen år. Det opprinnelige Musehogget skal ifølge noen østmarkabøker ha blitt brent ned av tyskerne i 1944, men det Musehogget jeg vanket på bar preg av å være en meget gammel koie. Jeg tror jeg så Musehogget for første gang i 1948, da jeg var 13 år.

«Fatter'n» og en nabo hadde lurt meg med på en skitur over Ramstadslottet og via Halsjøen og N. Skytten til Oppsal. Underveis tok vi en rast ved Musehogget. Koia var meget enkel; det sto en svær ovn midt på gulvet, langs veggene var det bris-ker av flathugde tømmerstokker, fra taket

hang det i ståltråd et par planker som vi brukte til mathyller. Hyllene var hengt opp for at musa ikke skulle forgripe seg på maten, for mus var det nok av i koia.

En tur til koia startet som regel sent på lørdagen med Østensjøbanen til Oppsal, så videre til Bråten ved Nøklevann. Senhøstes når isen hadde lagt seg, men fremdeles kunne være noe utrygg, hogg vi ned noen lange raier som vi bar med oss utover for sikkerhets skyld. En sen vinterkveld i mørke og snøføyke holdt det på å gå galt; isen hadde ikke lagt seg lenger utpå vannet, så det var bare å komme seg i land og gå rundt.

Koia ved Musehogget. Fotograf: Ukjent.

På sommerstid hendte det at vi fikk låne båt på Gullsmeden, mot en liten godtgjørelse. Det lå noen gamle prammer ved ei brygge nede ved pumpehuset, da var turen rask over til Tangenvika. Nederst i Deledalen hadde vi gjemt en fjøsløkt. Glasset på denne tålte ikke regnvær, men vi fikk fatt i en karbidløkt. Den ga fint, kraftig lys, men det lukta ille. Deledalen var dengang en mørk og tre-tett dal, en ganske så røff skiløype gikk ned her på vinterstid.

Utstyret var ikke rare greiene på de første turene; ingen ryggsekk, men enten en tysk

eller engelsk militærransel; ingen sovepose, men et ullteppe og en papirpotetsekk fikk duge. Ullteppene kalte vi for «russertepper», da de enten kom fra tyskerleiren eller den russiske fangeleiren på Etterstad.

En gang hadde jeg hengt mine våte støvler i lissene på en ståltråd som gikk fra ovnsrøret og bort til veggen. Vi våknet om morran av at koia var full av røyk. På ovnen sto støvla mine med åpen kjeft og så temmelig sultne ut! Jeg måtte vasse hjemover i snøen med et halvt «russerteppe» på hver fot, surra fast med ståltråd. Men det var en fin tur.

Rune Eriksen skriver: Jeg sender dere et bilde fra min barndom. Bildet er fra Østmarka, nesten nede ved Haugerud. Min far og jeg var ofte på tur i Marka, og lekte med mose og kongler (fyrstikkdyr!). Bildet, som er fra 1970-årene, er tatt av et familiemedlem.

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: **871278202**

32774871278202

Grasrotandelen er en ordning fra Norsk Tipping, hvor du som registrert spiller kan velge en forening som du ønsker å støtte. Det er hyggelig hvis du velger å støtte Østmarkas Venner. Ved å velge ØV får foreningen 5 % av innsatsen din fra Norsk Tipping. Bidraget går ikke ut over premien din.

Du kan gi ØV din grasrotandel på følgende måter:

- 1 Hos kommisjonær: ta med deg strekkoden (se ovenfor) og spillekortet ditt til din spillekiosk.
- 2 Via SMS: Send GRASROTANDELEN 871278202 til 2020 (tjenesten er gratis). Nummeret er ØVs organisasjonsnummer.
- 3 Via Internett: grasrotandelen.no eller norsk-tipping.no og foreta tilknytningen der.
- 4 Norsk Tipping Mobilspill.

HG

Østmarka naturreservat

Tekst og foto: Lise Henriksen

Østmarka naturreservat er et av landets største skogreservater på 17.821 dekar. De første 12.500 dekar ble fredet ved kongelig resolusjon i desember 1990. Senere ble reservatet utvidet til dagens størrelse ved ny statlig fredning den 13. desember 2002.

Men historien begynner atskillig tidligere: Langt inne i de sørøstre deler av Østmarka ble Rausjømarka skogreservat opprettet i 1976. Det var en administrativ fredning, ved formannskapsvedtak i Oslo kommune.

Riktignok lå skogreservatet på Enebakk kommunes grunn, men Oslo skogvesen hadde overtatt driften av de 34.000 mål store Rausjøskogene i januar 1965, da Oslo kommune kjøpte eiendommen av And. H.

Kiær & Co. for 6 millioner kroner. Reservatet var på 5.141 dekar, med tilhørende fredningsbestemmelser. Fra før av var det kun Vaggesteinskollen naturreservat på 750 dekar nord for Maridalen, som var blitt fredet av Oslo kommune i 1961.

Viktigst med denne første fredningen var å bevare et større skogområde i Akershus med et vekslende terreng og et rikt og vakkert skoglandskap med flere skogtyper, som hadde et opprinnelig preg og få spor etter tidligere hogster. I reservatet inngikk i grove trekk Tonekollen, Søndre Krok vann, Grinderen, Grinderkollen og Kåterudhøgden. Man anså atkomsten til reservatet som meget vanskelig, og terrenget ble karakterisert som sterkt vekslende med daler og drag på kryss og tvers.

Østmarkas Venner hadde allerede på slutten av 1960-tallet startet sin mangeårige innsats for å få opprettet større verneområder (landskapsvernområder og reservater) i

Østmarka, i samarbeide med bla. Oslo og Omland Friluftsråd. Lov om naturvern kom beleilig i 1970, med den strengeste form for vern etter fredningsparagrafen, § 8. I 1972 ble Miljøverndepartementet opprettet og i 1976 framla departementet *Utkast til Flerbruksplan for Oslomarka*, med forslag om et stort landskapsvernområde i Østmarka på 27.000 dekar i områdene Bjørntjernåsen – Grinderkollen – Tonekollen, samt Ramstadslottet på 2000 dekar og Vardåsen (i Enebakk) på 2.700 dekar.

Det skulle imidlertid gå 14 år fra Rausjømarka skogreservat så dagens lys og til fredningen av Østmarka naturreservat på 12.500 dekar var et faktum, og ikke mindre enn 26 år før reservatet fikk sin endelige størrelse på nærmere 18 kvadratkilometer. Naturreseptet strekker seg nå langt forbi Rausjømarka og inn i både Losbymarka og andre skogeiendommer, i Rælingen og Lørenskog. I grove trekk tøyser det seg fra Røyri vannskoia – Vesle Tonekollen og Lut tjern – Heiåsen i vest til Tjuvstuaåsen og Nordbysjøen i øst. Videre fra Børtervann og Myrseter i sør til Morterudvann – S.Bjørtjern og Merratjern i nord. Reservatets kjerne kan man godt si er de naturskjønne traktene omkring Søndre Krok vann.

Formålet med fredningen er å bevare et større, relativt uberørt og variert barskogområde i boreal barskog med tilhørende plante- og dyreliv, som er typisk for denne delen av Oslomarka, og som har særskilt vitenskapelig og pedagogisk betydning. Området er betegnet som et svært verneverdig naturtypeområde og referanseområde. Størrelse, egenart, variasjonsrikdom og bevaring av de ulike arter og naturtyper som skal fange opp

Vårerteknapp i Tonekollia.

den naturgeografiske variasjon er framhevet, i tillegg til opplevelser i intakt natur.

Verdt å merke seg er at all vegetasjon i reservatet er fredet, også døde busker og trær. Det er følgelig ikke lov å plukke blåveis og liljekonvall i Tonekolliene, slik at blomstene skal få tid til å frø seg. Bær- og soppstaking og fiske er tillatt. Pattedyr og fugler er fredet, men jakt på elg, rådyr, hare, rev og mink og andre arter kan tillates. Alle typer tekniske inngrep og motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, men det er lov å maskinpreparere skiløyper.

Herlig vandring i gammelskog

Inne i reservatet, ved skiløypa/naturløypa en snau kilometer nord for Deliseterfjorden i Børtervann, ligger en gammel skogsarbeiderbrakk med stall som ble kjørt inn av daværende skogeier Kiær vinteren 1960. Brakka står åpen som raste- og overnattingskoie for turgåere, og blir flittig brukt. Også skogforskere fra Norsk institutt for skog og landskap på Ås holder årvisst til på

Brakka i forbindelse med vegetasjonsovervåkning i skog.

Rart er det å tenke på at Oslo skogvesen fra først av hadde planer om å bygge en 3,7 km lang skogsbilvei fra Rausjøgrenda og inn forbi Bukketjern til Brakka, kalt «Bukketjernsveien». Formålet var å avvirke rundt 25.000 kubikkmeter såkalt overmoden gammelskog i de vanskelig tilgjengelige områdene i Heiåsen, Strusåsen, Deliseterdalen, Kytetjern og Krokvann. Men planene møtte stor motstand, ikke minst fra Østmarkas Venner.

Nå kan vi isteden følge et herlig stykke Østmark-natur mellom Brakka i Deliseterdalen og Søndre Krokvann – et kronglete reservatdrag som er grønt og fuktig, trangt og vilt, med steile stup og fjellvegger på begge sider, lite framkommelig enkelte steder på grunn av store steinblokker og mye vindfall. Det er som å vandre inn i en mektig katedral av uberørt skogsnatur. Fortettet og trolsk i fuktig gråvær eller denne

Søndre Krokvann fra sørsiden.

herlige lys- og skyggevirksomheten i solskinn, karakteristisk nettopp for mange av disse trange og temmelig ufsete dalene og drågene i Østmarka-reservatet. Her vokser granskog, i motsetning til den åpne, vakre furuskogen på skrinne koller og åsrygger som stedvis stiger stupbratt opp.

«Reservatdrågene» i Østmarka har knapt sin like. Ikke er det daler og ikke søkk, men kanskje noe midt imellom. Vandreren man her, er man i alle fall neppe i tvil. Drågene kan gå i alle retninger, og er ofte bløte med vannsig og myrlende. Reservat-skogen veksler mellom både tette og åpne skoglier med gammelskog, og bekkedråg med frodig bregnemark og tykke tepper av torvmoser (sphagnum), som lyser lang vei i de mest intense grønnfarger eller i rustbrunt. I bekkedaler med frisk fuktighet kan torvmoseteppene dekke også de bratte skrentene, nærmest som «hengende hager». Og selv om skogen virker velsignet uberørt, så vitner gamle, mosegrodde stubber om plukkhogst i eldre tid.

Kjuketre i Grasdalen.

Vill og mektig natur opplever man til fulle også i de trange og ofte flere kilometerlange dalene som er så typisk for Østmarka, og som gjerne følger nord-sørgående sprekksoner. Karakteristisk er Grinderdalen med steinurer og stup, og den våte Veslegrinderdalen, som fortsetter nordover helt til Setertjernet. Gjennom Østre og Vestre Deliseterdalen kan man følge merket sti og løype, mens Vilddalen innsunder Tonekollen er tung å forsere. Østre Tonekollidalen, mellom Luttjern og M. Kytetjern, er også kronglete, men svært opplevelsesrik, spesielt senhøstes. Her går fortsatt en skiløype, som utrolig nok ble mye brukt tidligere.

Her og der på fuktig mark lyser den nøy-somme orkidéen flekkmarihand opp. Læger og gadd treffer man stadig på i både lier og dråg. Læger er døde trær som ligger og råtner, ofte mosedekket, og gadd er stående, tørre trær. Begge deler er meget viktig for insekter og fugler, og de kan være fulle av alskens dekorative kjuker, sopper og lav. Typisk for de mer frodige deler av reservat-skogen er ospetrærne, noen steder med imponerende dimensjoner. Men dette er bare noen smakebiter når det gjelder vekster. Reservat-skogen er ikke bare stemningsfull og interessant å vandre i, stedvis kan man oppleve den som rent besettende! Gjennom reservatet streifer også ulven en gang imellom, og gaupa har i atskillige år hatt fast tilhold. Også fuglelivet er spennende. Nevnes kan mer sjeldne arter som tretåspett, trane, fiskeørn og lom.

Selv om Østmarka bærer preg av mye hard gneis og skrinne mark, så gir innslaget av amfibolitt her og der en påfallende frodighet, som i sør- og vestskråningen av den

368 meter høye Tonekollen. Her vokser edle løvtrær som hassel, ask og lønn, og tysbasten og den rødliga vårerteknappen er et særmerke. Liljekonvallblomstringen i slutten av mai er en storslått opplevelse for alle som tar turen opp på Østmarkas floteste utsiktstopp.

Kart og kompass er nødvendig når man ferdes i reservatet, og vær klar over at det visse steder kan ta bortimot en halv dag eller mer å tilbakelegge bare noen få kilometer. Det er lett å rote seg bort, ved for eksempel å havne i feil dråg, om man ikke holder nøyaktig rede på retningene.

Reservatet er i sin helhet inntegnet på turkartet «Oslo Østmark», målestokk 1:50.000, 2004-utgaven (Statens Kartverk). På «Turkart over Østmarka», målestokk 1:25.000, 2004-utgaven (Oppsal I.F./Valstad), er alt unntatt delene lengst øst mot Nordbysjøen inntegnet (pga. kartets avgrensning).

Til slutt må nevnes at vi i Østmarka også har Ramstadslottet naturreservat i Rælingen, som er på 2.232 dekar og ble opprettet ved kgl. res. den 7.12.2001.

Mosjøen fra toppen av Tonekollen i mai.

Returadresse: Østmarkas Venner, Postboks 37 Haugerud, 0616 Oslo

B

NORGE

Østmarkas Venner inviterer sine medlemmer til:
En reise gjennom fire årstider

ved Østmarka-traveren Hans Jacob Finstad

Spektakulært bildeshow med flotte naturbilder og musikk
fra en reise gjennom fire årstider i Norge

Skullerudstua mandag 9. november kl. 19

Alle er hjertelig velkomne til spennende møte og kaffe med enkel bevertning!

For å komme til Skullerud kan en ta T-banen (linje 3 Mortensrud) til Skullerud, buss 79 fra Nordstrandsområdet eller Hellerud, eller kjøre til P-plassen ved Olaf Helsets vei.

Bli medlem du også!

Du som vil støtte Østmarkas Venner, bli medlem! Skriv navn og adresse her, klipp ut og send til: Østmarkas Venner, Postboks 37 Haugerud, 0616 Oslo

Navn:

Telefon:

Adresse:

Postnummer og -sted :

Kontingenten er kr 130 per år. Borettslag, bedrifter og organisasjoner kr 260 per år.
Blankett vil bli tilsendt etter innmelding.

Eller meld deg inn via: www.ostmarkasvenner.no